

Het regt gebruik der sluitband, nevens eenige verbeterde behandelingen in kraam-vrouwen / [Johannes de Gorter].

Contributors

Gorter, Johannes de, 1689-1762.

Publication/Creation

Amsterdam : J. Morterre, [1752]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/wku3teeg>

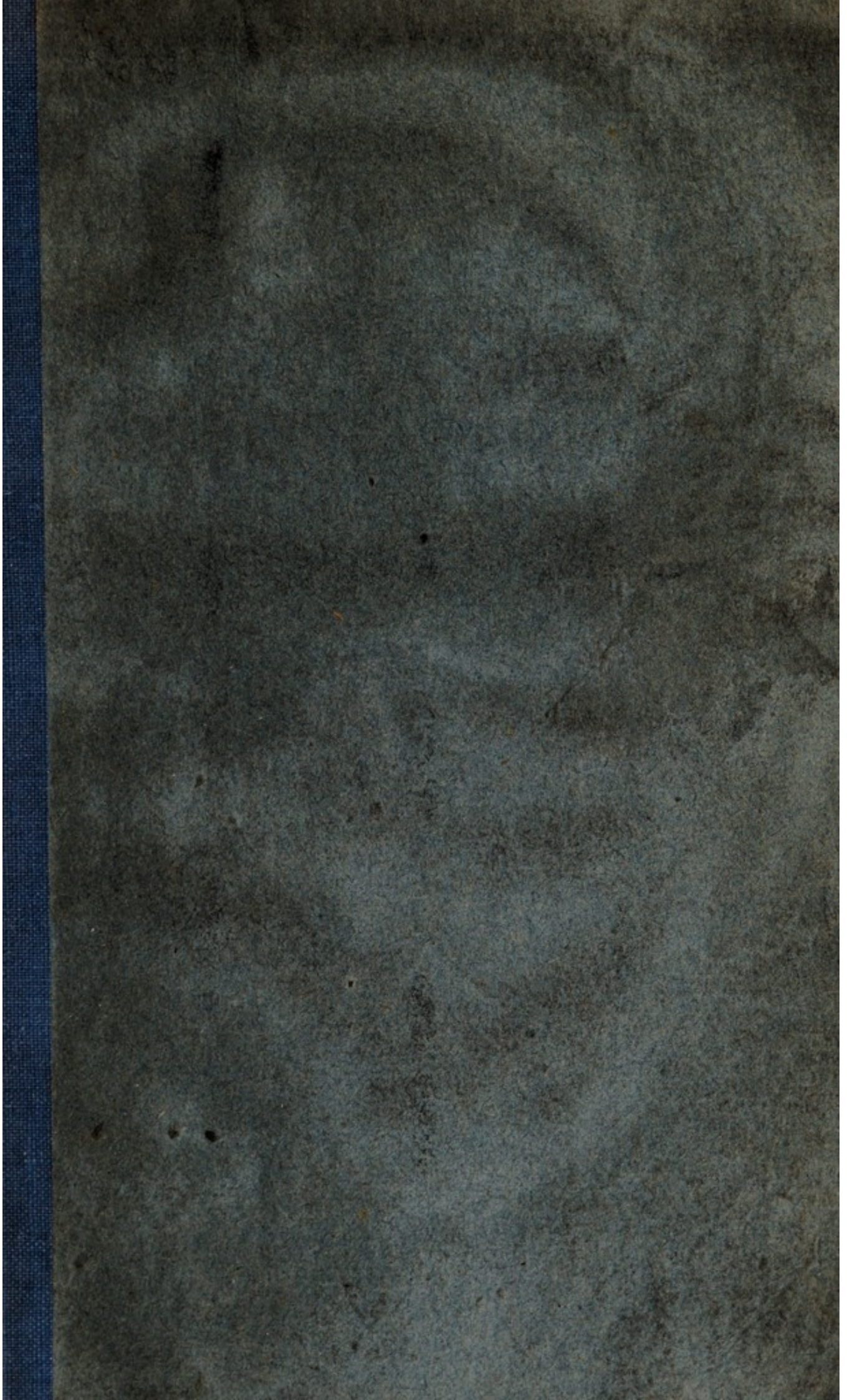
License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

**wellcome
collection**

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

A. Leves

25,131/B

BURGERSDIJK & NIERMANS
BOEKHANDEL EN ANTIQUARIAAT
"TEMPLUM SALOMONIS"
LEIDEN

49394

H E T
R E G T G E B R U Y K
D E R
S L U I T B A N D

Nevens eenige verbeterde behandelingen

I N
K R A A M - V R O U W E N ,

Beschreven door

J O H A N N E S D E G O R T E R

Medicinæ Doctør en Professor.

T e A M S T E R D A M,
By J. M O R T E R R E, Boekverkoper
op den Nieuwendyk.

M. E. T.
REGT GEBRUYK
D. R. R.
SLUITBAAND

Invensie enige vorderde behandelingen

IN
KRAM VROUWEN

JOHANNES ORTER

Medicus Dotor in Puffin

Te A M S T E R D A M
By J. M O R T E R I E, Boekverkooper
op den Nieuwendijk.

VOORREDEN.

Het is omtrent zeven jaaren geleden dat ik dit Werkjen onder myn naam heb uitgegeven, met oogmerk, dat ik daar door het oude kwade gebruik van de Sluitband zoude veranderen in een ander heilsaam gebruik. Ik heb daarin dat genoeg gehad, dat veele dit gebruik zyn nagevolgt, met die gewenschte uitkomst, dat daardoor de Kraamvrouwen bevrydt zyn gebleven van na-weën, en van de zoogenaamde Zogkoors: dog heb ik ook te gelyk vernomen, dat het gros der Vroedvrouwen, welke de Vroedkunde, zonder bekwame voorganger, hebben by der hand genomen en geoefent, by het oude gebruik gebleven zyn, tot groot nadeel en ongemak der Kraamvrouwen. Ik ben ook in verwagting, dat ik met deezen uitgaaf niet meer by deeze menschen zal vorderen, als met de voorige: want om dat die Vrouwtyes geheel onkundig

V O O R R E D E N.

zyn van het maakfel en werking dier deelen, en van den omloop des bloeds, is het onmogelyk, die oude kwade gewoonte, welke zy van hunne teuterige en bygeloovige Meesteressen hebben ingezogen, door reden en bygebragte proeven te wederleggen en te verbeteren; daarom laat ik dat op zyn beloop, afwagtende tot dat de Hooge Overigheit een middel zal beraamt hebben, om niemant het oefenen van 't Vroedvrouw ampt toe te staan, voor dat zy daar in door een bekwaam Meester in deeze wetenschap zal onderwezen zyn.

Dewyl de Boekverkooper by gebrek van Exemplaren van voornehmens was om dit werkjen weder op de Pars te leggen, heb ik niet ondienftig geoordeelt daar by te voegen een nauwkeuriger beschryving omtrent het maken van den Sluitband, en met een aantewyzen het nadeel, dat men te wagten heeft door het afhalen van de nageboorte, en te vroegtydig door-

V O O R R E D E N.

doorbreken van het watervlies, om dus op alle mogelyke wyze te helpen en verligting toe te brengen.

Ik ben niet onbewuft, dat het beschryven van zware Operatien in het zware baren van meerder belang gerekent wordt, en dat deeze eenvoudige beschryving te laag geschat wordt. Ook weet ik wel dat verborgene zaaken op veel hooger prys gerekent worden, als die men gemakelyk kan te weten komen, en dat daarom de kwalyk gezinden op de eenen of anderen wys, wel wat op dit werkjen zullen te vitten hebben: maar ik weet ook wel aan de andere kant, dat deeze zaaken wel hondert reizen zullen voorvallen, en door onkundige Vroedvrouwen behandelt worden, daar de kennis in het zware baren naulyks eens te pas zal komen, en dat dan ook in zoo een geval wel zullen geroepen worden tot hulpe Mannen in dit stuk ervaren. En wat het geheim houden aangaat, dit meen

V O O R R E D E N .

ik, dat niet behoorde te geschieden, wanneer het gemeen daar by nadeel lydt, want die anders doen, toonen, dat zy het geheim houden, om haar eigen, maar niet om het voordeel van 't gemeen, daar wy alle verpligt zyn om de nootlydende alle mogelyke hulpe toe te brengen.

Hierom heb ik niet willen af zyn deeze zaaken zoo eenvoudig en verstaanbaar in de Moedertaal te beschryven, als my mogelyk geweest is. Ik leve in die hope en verwagting, dat dit zoo wel zal slagen als het voorige, dat hier door weder eenige zullen overgebragt worden tot het regte gebruik in 't behandelen der Kraamvrouwen; zullende my het grootste vermaak zyn iets te hebben toegebragt tot welzyn van 't gemeen.

Harderwyk den
18. Octob. 1751.

H E T

H E T
 R E G T G E B R U I K
 D E R
 S L U Y T B A N D

Nevens eenige verbeterde behandelingen

I N

K R A A M V R O U W E N

i. **D**at de onkunde, door bygeloof gesterkt, veel ongerymtheden heeft te voorschyn gebragt, welke door veele eeuwen heen bestendig zyn gebleven, behoeft zig niemant over te verwonderen: Want de onkunde berooft van de macht om de zaaken naauwkeurig te onderzoeken, vervalt in verwondering wat de oorzaak mag zyn van de verschynfelen, die zich aan de zinnen opdoen: zoo dra deze verwondering uit bygeloof eenige waarschynlykheid bekomt, vervalt zy zeer gemakkelyk tot de verdigte oorzaak te omhelsen: waarom men ook het bygeloof het aldermeest ziet heerschen in de onbeschaafde volkeren. Het beste middel om dit wangedrogt uit te roejen heeft de on-

A 4

der-

dervinding geleert te wezen, de waarheid uit hun natuurlyke oorzaaken afgeleid, ten toon te stellen.

2. Uit dit zelfde beginsel is al voor lange tyden in gebruik geraakt, en houd nog stand, het leggen van een band sterk toegetrokken om de midden der Vrouwen aanstonds na de baaring: waarin dit geheim nog legt opgesloten, dat de knoop moet zyn in de linker zyde. Hier toe gebruiken sommige een Servet overhoeks gevouwen, of een Das, sommige om nog wat sterker toe te trekken gebruiken een Lederen Riem. Of schoon de ondervinding leert, dat de Vrouwen hier door veel nadeel wordt toegebracht; nogtans heeft het bygeloof zoo veel vermogen, dat deeze wys van behandeling nog tot heden toe in staat blyft. Om derhalven deeze gewoonte te veranderen, en de Kraamvrouwen meerder hulpe toe te brengen, zal het noodzaakelyk zyn, eerst de waarheid eenvoudig ter neder te stellen, en dan vervolgens aantoonen, dat de aangenomene nadeelige gewoonte uit bygeloof spruitende, steunende op ongegronde oorzaaken, moet achter gelaaten worden, nademaal zy veel nadeel toebrengt aan de zwakke Kraamvrouwen. Deeze manier van behandeling heb ik boven andere verkooren,
om

om dat men de dwaaling beter kan aanwyzen, wanneer men de waarheid vooraf laat gaan, dan wanneer men eerst de dwaaling voorstelt.

3. Om dit stuk te voldingen kan ik niet wel ontgaan eenige naamen van deelen te noemen, welke yder een niet bekent zyn, doch by de Ontleedkundige zoo zeer bekent, dat niemand van deeze wetenschap berooft, daar aan behoeft te twyfelen. Maar om dat ik voor ongeletterde en in die wetenschap onervarene schryf, heb ik dienftig geoordeelt het eene en ander deel wat naakter te beschryven, op dat daar door wat beter begrip kan gemaakt werden.

4. Alhoewel veelen zullen meenen, dat het met de eerbaarheid niet kan bestaan, zaaken aangaande het behandelen der Kraamvrouwen voor yders oogen bloot te stellen, zoo ben ik evenwel van een ander gevoelen, meenende dat deeze zaak, op eene eerbaare wyze verhandelt, van yder mag geweten werden, op dat de Vrouwen niet zouden werden mishandelt door het bygeloof van eenige oude wyven, die van den beginnen aan in dit bygeloof zyn oud geworden, en daarom de onkundigen in dezelfde dwaalingen tragten op te leiden. Derhalven zal ik tragten met zoo veel eenvoudigheid en zedigheid, als my

mogelyk is, het geheele geheim zoo te ontzachtelen, dat de onkundige daar van een begrip kan maaken, en daarom niet lichtelyk door valsche voorgevingen zal laaten nadeel toebrengen, en zoo zedig beschryven dat het van yder zonder eenige aanstoot of schaamte kan geleezen werden. De zaak zelfs vereiste wel scherpzinniger rede-neering, maar om dat deeze verhandeling voor onkundigen is gericht, moet die op de aldereenvoudigste en verstaanbaarste wys ter neder gesteld worden.

5. Het is yder bekend, dat de Vrucht in een zwangere Vrouwe allenskende met zyn groeijing meerder plaats beslaat, en daarom het deel, waar in het besloten legt, ook allenskende uitrekt en doet grooter worden. Deeze plaats waar in de vrucht nevens de vocht en nageboorte bewaard wordt, is Lyfmoeder genaamt. De Ontleedkundige toonen verder, dat de bloedvaten van deeze Lyfmoeder met het aangroejen van de vrucht allenskende grooter worden en meerder bloed in zich bevatten; welk bloed daar niet stilstaat, zoo lang de Moeder en de Vrucht leeft, maar geduurig wordt rond gevoert, uit de slagader van de Lyfmoeder in deszelfs ader; welke slag-ader geduurig zyn bloed krygt uit de groote slag-ader uit het hart oorspron-

ſpronkelyk ; en welke ader van de Lyfmoeder zyn bloed ſtort in den hol-ader, die het wederom naar het hart voert: op dat 'er een geduurige omloop des bloeds zou zyn zoo wel in als buyten het zwanger zyn. Doch in het zwanger zyn wordt niet al het bloed van des Lyfmoeders ſlag-ader in den ader overgebracht, maar een gedeelte gaat over in de Moederkoek, zynde het voornaamſte deel van de nageboorte, en zoo na de vrugt, om dezelve te voeden en te doen groejen. Na dat dit bloed in de vrugt zyn werking gedaan heeft keert het weder uit de Vrugt door de Navelftreng in de Moeder-koek, en zoo verder in de ader van de Lyfmoeder, en gaat nevens het overige bloed, dat door des Lyfmoeders ſlag-ader in den Lyfmoeders ader word overgebracht, na de hol-ader, en zoo vervolgens na het hart.

6. Dewyl het meerder deel, die dit werkjen zullen leezen, onkundig zyn, wat men door een *Slagader* en *Ader* verſtaat, meen ik niet vruchteloos te zullen handelen, wanneer ik alhier een eenvoudig denkbeeld geef van deeze vaten. Uit de linker holligheid van 't hart begint een vliezige buis, in zich nemende het bloed, dat door toetrekking van 't hart uit dezelfde holligheid uitspuit ; deeze voortgaande

de

de door het gantsche Lichaam , verdeelt zich allenskende in een ontelbaar getal takken, op de wys als de stam van een boom overgaat in zyn takken : deeze holle en takkige buis wordt *Slag-ader* genoemd, voerende geduurig het bloed van het hart ingenomen tot alle deelen van het Lichaam. Dewyl dit bloed gedurig voort gaat, zoo is het noodzakelyk dat ook weder van alle deelen van het Lichaam een vat begint, takkig gelyk de Slag-ader, welke het bloed brengt van zyn takken na de stam, op dat het bloed dus weder in een buis vergadert, in het hart kan uitgestort worden, om weder in de Slag-ader te kunnen gedreven worden ; deeze buis noemt men *Ader*, en om dat die wyd en groot is, wanneer zy zich in de rechter holligheid van 't hart ontlast, word zy *Hol-ader* genaamt, waar in zich alle aderen uit het gantsche Lichaam komende, ontlasten. Behalven deeze is in de buik noch een andere, welke wy *Poort-ader* noemen, deeze is meede zeer wydt en groot, en brengt het bloed terug, dat door de Slag-aders na de maag, darmen, darmscheil, milt en verder ingewanden van de buik gevoert is; maar zullende in de Lever gaan, verspreid deeze zig weder in takken op de wys van een Slag-ader, eer dat het bloed in de Hol-
ader

ader overgaat. Deeze beide aderen, te weten, Hol en Poort-ader zyn zeer wyd en kunnen veel bloed in zich bevatten. Welke aanmerking in vervolg van groote aangelegenheid zal zyn.

7. Deeze Ommeloop van bloed zal den onkundige wat onverstaanbaar voor komen, dog dezelve is zoo zeer door proeven der Ontleedkundige, welke zig door geen bygeloof of gissingen hebben laten misleiden, aangewezen, dat de allereenvoudigste en onkundigste met de grootste verzekering daar op kunnen betrouwen. Men zou het wel verder met ondervindingen kunnen staven, maar om dat al de proeven moeten genomen worden uit de Ontleedkunde, welke ik vooronderstel dat den Lezer onbekent is, zoude het te vreezen wezen, dat de bewyzen meerder duisterheid dan licht zouden aanbrengeu, om dat een bewys niets opheldert dat van den Leezer niet kan verstaan worden: waarom ik genoodzaakt ben, den onkundige te hulpe komende, deeze bloeds omloop als iets zeekeu ter neder te stellen zonder dezelve verder te bewyzen, gelykerwys men gewoon is te doen als men voor ervarene schryft.

8. Staat het dan vast dat 'er een gemeene en geduurige omloop van bloed is door het gantsche lichaam van de zwangere Vrouwen,

wen, en door deszelfs Lyfmoeder, en vervolgens de Vrucht, en dat door zulke wyde vaten, als is de groote flag-ader, waar in men gemakkelyk een vinger zou kunnen steeken, en de poort-en hol-ader, die nog veel wyder zyn, zoo kan men zonder eenig nadenken besluiten, dat het bloed in de flag-ader en ader van de Lyfmoeder niets of zeer weinig verschilt van het overige bloed door het gantsche lichaam van de zwangere Moeder verspreit.

9. Het is zeker, dat in des Lyfmoeders flag-ader geen verschil kan wezen, om dat die maar takken zyn van de groote flag-ader, die met zeer wyde openingen het bloed uit de groote flag-ader ontfangen, door welke zelfde flag-ader het bloed tot alle deelen van het lichaam gevoert word. Maar of het bloed in des Lyfmoeders aderen niet wat verscheelde, dat zou men eenigzints in twyffel kunnen trekken, om dat een gedeelte van 't zelve gegaan is door de Moederkoek en door de Vrucht. Hier op moet men antwoorden dat het iets van zyn beste hoedanigheid verlooren heeft, welke verspilt is tot voeding en groeijing van de Vrucht.

10. Maar zoo men onderstelt dat dit bloed kwaadaardig is, en daarom na de baaring moest geloofd worden, zoo als het ge-

gemeen bygeloof opdift, dan zyn de zwangere Vrouwen te beklagen, welke de gantsche tyd van zwanger zyn zulk kwaadaardig bloed moeten voeren door haar gantsche lichaam; want van te vooren is uit de Ontleedkunde gestaaft, dat dit bloed uit des Lyfmoeders aderen geduurig word gevoert in de hol-ader, en zoo na het hart en door het gantsche lichaam. By aldien het waar was, dat dit bloed in de zwangere Vrouwen kwaadaardig was en als vergiftig, het was immers te vreezen, dat alle zwangere Vrouwen zouden sterven, welke door den gantschen tyd van haar zwanger gaan geduurig zoo een vergiftig bloed ontfingen door haar gantsche lichaam. Het is ook al te ongerymt te stellen, dat de Lyfmoeder of de Vrucht uit het goede aangebrachte bloed zoude maaken een vergiftig bloed: want zoo dit geschiede in des Lyfmoeders slag-aderen of in de Moeder-Koek, dan zou de onnoozele Vrucht, welke na zyn geboorte wegens tederheid en zwakheid der deelen naauwelyk het ligste voedsel kan verdragen, in zyn eerste beginfelen, wanneer het nog tederder is, door vergiftigt bloed moeten groejen en gevoed worden, het welke al te ongerymt is dan dat het van eenig mensch zou kunnen gelooft worden. Niet minder ongerymt is het

het te denken, dat deeze verderfelyke verandering voorvalt in de aderen van een gezonde zwangere Vrouw, om dat zy dan de gantſche tyd van haar zwanger gaan, door het gantſche lichaam met vergiftig bloed zou zyn beladen. Waaron men hier met zekerheid afleid, dat het bloed in de ſlag-aderen van de Lyfmoeder even goed en zuiver is, als in de overige ſlag-aderen, en in de aderen, alleen wat berooft van 't beſte, dat geſtrekt heeft tot groeijing en voeding van de Vrugt. Daarom is het onnut zorg te dragen, dat na de geboorte van 't Kind, uit des Lyfmoeders ſlag-aderen veel bloed word uitgeworpen, dat evenwel van veele oude wyven voor noodzaakelyk wordt gehouden.

II. Het bygeloof houd evenwel ſtaande, dat dit kwaadaardige bloed door de kraamzuivering moet geloof worden, ſtavende dit met de bevinding, om dat, wanneer de kraamzuivering zyn voortgang niet heeft, de Kraamvrouw in veelderley ziekten vervalt; gevende voor reden, dat dan het kwaadaardige bloed word opgehouden, welke moeft ontlaſt worden. Voor de eenvoudige is deeze reden genoeg van klem, en daarom is het gemeen verheugt als de kraamzuivering luſtig zyn voortgang heeft. Dit kwaade vooroordeel maakt
door

doorgaans zeer zwakke Kraamvrouwen om dat 'er zoo veel bloed wordt verspilt, dat de zwakke Vrouwen in veelderlei ziekten uit gebrek van krachten vervallen.

12. Deeze rede schynt met de voorige te stryden; waar in getoont wordt, dat dit bloed zoo goed is als het overige dat in 't lichaam blyft: maar als de waare reden van 't kwaalyk gevolg der opgestopte Kraamzuivering wordt gegeven, dan zal men bevinden dat het noodzakelyk is, dat de Kraamzuivering zyn voortgang heeft, en dat evenwel dit geen kwaadaardig bloed is.

13. In 't voorige is getoont, dat des Lyfmoeders vaten ten tyde van het zwanger zyn veel grooter zyn en meerder bloed bevatten; dat een gedeelte daar van zyn loop heeft uit de Lyfmoeder door de Moederkoek, Navel-streng, Vrugt, en wederom uit de Vrugt door de Navel-streng, Moederkoek, in de aderen van de Lyfmoeder. Na de geboorte word de Moederkoek van de Lyfmoeder gescheiden, en daarom worden de bloedvaten geopent, waar door de bloedloop uit de Lyfmoeder in de Moederkoek, en weder uit de Moederkoek in de Lyfmoeder, geschiede. Daarom is het noodzakelyk, dat uit de geopende bloedvaten het bloed uitstort in de holligheid van de Lyfmoeder, welke

uitstorting zoo lang duurt, tot dat deeze vaaten in de Lyfmoeder allengskens wederom toegetrokken hun bloedloop ver- rigten gelykerwys voor het zwanger zyn. Wanneer nu dit bloed, in de Lyfmoeder uit- gestort, niet wordt geloost, dan is het noodzakelyk dat het daar blyvende bederft, en oorzaak is van veele ziekten: maar daarom volgt niet, dat hoe meerder bloed geloost wordt, hoe het beter is. Maar dit is zeker, dat hoe minder geloost werdt, (by aldien het uitgestorte bloed in de Lyf- moeder niet wordt opgehouden,) hoe dat de Kraamvrouw minder zal verzwakt wor- den.

14. Nademaal het dan zeker is, dat de kwalen, na de opstopping der Kraamzui- veringe, spruiten uit het uitgestorte bloed in de holligheit der Lyfmoeder, welke daar staande bederft; maar geenzins uit het kwaade bloed, dat in het lichaam der Kraamvrouwen is opgehoopt, en vervol- gens moest geloost worden: zoo volgt van zelfs, dat men de uitstorting van bloed in de holligheit der Lyfmoeder niet moet be- vorderen, gelykerwys geschiet door het leggen van de Sluitband om de middel, welke zoo zeer in gebruik is, dat men zou meenen, dat de Kraamvrouw verzuimt was, by aldien men deeze Sluitband niet ge-

gelegd had , en wel sterk toegetrokken.

15. Om dit nadeelig gebruik ten toon stellen is het noodzakelyk , dat wy eerst onderzoeken wat zoodanige Sluitband doet, en daar na hier byvoegen wat verandering na de baaring voorvalt in de Kraamvrouw, op dat daar door de waarheit werde gevestigd op zekere gronden.

16. In de Medicynen wordt met zekerheit geleert, dat 'er een gedurige bloedts beweging geschiet uit het hart na alle deelen van 't lichaam door de Slag-aderen, en ook een gedurige te rug keering door de Aderen. Wanneer derhalven een ader wordt gedrukt, zoo dat zy niet kan genoegzaam bloed te rug voeren, dan wordt in dat deel, dat onder de gedrukte ader is, meerder bloed vergadert: waarom de Heelmeesteren een band om den arm of het been leggen, wanneer zy een ader zullen openen, op dat in die deelen de Aderen zouden zwellen, en met bloed vervuld werden. Om dat dit geschiet in alle deelen van 't lichaam, daarom is het gemakelyk af te leiden wat door een band sterk om de middel toegetrokken, moet uit gewerkt worden: namelyk, het bloed van 't gantsche lichaam wordt opgehouden in den onderbuik en beenen, om dat de aderen omtrent de middel geperst, de vrye

wederkeering van 't bloed verhinderen: en dewyl hier mede de Lyfmoeder gelegen is, zoo wort in deszelfs vaten meerder bloed vergadert als geschieden zoude by aldien geen band om de middel was toegetrokken.

17. Dit staat dan vast, dat een Sluitband om de middel gelegd, maakt dat 'er meerder bloed in alle aderen van de buik werdt vergadert, als geschieden zoude zonder het leggen van deeze band, en dat na mate van deeze vergadering in den onderbuik, het bovendeel van het lichaam van bloed berooft werdt.

18. Als men nevens dit gaede slaat op de verandering, welke in en na de baring voorvalt, dan zal men gemakkelyk de nadeelen kunnen vooruit zien, welke door deeze binding worden te weeg gebracht.

19. Voor de baring waaren de Lyfmoeders vaten veel grooter dan voor het zwanger zyn, maar wierden gesteunt door de vrugt in de Lyfmoeder besloten: na de verlossing is dit steunsel weggenomen en daarom deeze zelve vaten nu minder gesteunt, laten zig meerder verwyderen, gelykerwys men ondervindt in alle vaten die buigzaam zyn, dat hoe minder zy van buiten gesteunt worden, hoe zy ook door opvulling van binnen geschiedende
meer-

meerder uitzwellen. Derhalven is het natuurlyk , dat in de vaten des Lyfmoeders der Kraamvrouwen meerder bloed werdt vergadert dan voor de verloffing. Het is mede zeker, dat zoo veel als deeze vermeerdering is, dat ook zoo veel de vermindering van bloed moet wezen door het overige lichaam van de Kraamvrouw. Uit dit gebrek volgen dan de zwakheid, duizeling, flaute, ftuipen en andere toevallen die de Kraamvrouwen onderhevig zyn, nademaal 'er nu gebrek is van bloed, 't welke na 't hooft moest gevoert worden, dienende tot afscheiding der geeften.

20. Behalven dit worden ook de vaten van de Lyfmoeder, nu minder gesteunt, zoodaanig met bloed opgevult, dat zy buiten gewoonte gespannen, pyn verwekken, welke Naweën genaamt worden, zeer gemeen in byna alle Kraamvrouwen. Om evenwel de arme lydereffen te troosten, zeggen de Vroedvrouwen, dat 'er een zekere hoeveelheit van weën moet wezen, en dat dit het overschot is, dat anders voor de baring moest uitgestaan zyn geweest, onkundig zynde, dat als deeze overmatige uitspanning der vaten wordt verhoet, dat dan ook geen weën zouden gevolgt zyn. Maer in plaats van dit te bewerken, maaken zy de zaak nog flimmer;

want door de Sluitband toe te trekken beletten zy de te rug loop van 't bloed na het hart, en doen de vaten der Lyfmoeder tot barsten toe opzwellen. Dog in dit geval heeft de Vroedvrouw gemeenlyk een geheim middel tegen de naweën, dat bestaat uit eenige verdoovende en windbrekende middelen, als de *Veneetsche Theriacel*, de *Mithridaat*, de *Diascordium*, of iets diergelyks, waar door het gevoel van deeze bovenmatige uitzetting der vaten wordt verdooft. Maar is dit genezen? is 't met een Kraamvrouw, die zwak is, en van bloed byna geheel berooft in haar bovendeelen van 't lichaam, wel gehandelt? moest men niet getracht hebben de behoorlyke hoeveelheit van bloed in de bovendeelen te bewaren? en de overmatige vergadering van bloed in des Lyfmoeders vaten voor te komen? daar men beide deze kwalen vermeerdert door het leggen van de Sluitband gelyk getoont is.

21. Dit is het niet alleen, want het opgehoopte bloed in des Lyfmoeders bloedvaten stilstaande begint te stollen, in welke tydt de Kraamvrouw wordt bezogt met flaauwte en zwakheit door gebrek van bloed in de bovendeelen van 't lichaam, en met naweën door uitzetting der vaten des Lyfmoeders: eindelyk wordt zy aan-

ge

getaft door een Koorts, welke zy *Sog-koorts* noemen, waar door veele Kraamvrouwen worden weggerukt, of zeer lang kwynen. Dan zoekt men na veel geheime Medicynen, maar te vergeefs: want zoo dra men de oorzaak zonder vooroordeel nagaat, dan zal men wel zien hoe weinig de Medicynen vermogen, en wat voor af moest zyn gedaan, en wat nu nog te doen staat. Het gebrek van bloed in het overige lichaam, de opvulling van des Lyfmoeders vaten, en spanning van dezelve, en daar na het stollen en verrotten van 't bloed, dat maakte immers alle deeze kwalen: daarom moest men maaken; eerstelyk, dat het boven lichaam van bloed niet wierd berooft: ten anderen, dat het bloed niet wierd vergadert in des Lyfmoeders vaten en daar na stolde en verrotte. Deeze beide hulpmiddelen leggen opgesloten in het steunen van de vaten des Lyfmoeders door een breede band of liever breed gevouwen servet, waar door de onderbuik matig word gesteunt, dezelve allengsjes vernauwende, na mate dat den onderbuik allengsjes dunder wordt, wel wagtende een Sluitband om de middel te leggen, waar door des bloeds te rugkeering wordt verhindert.

22. Het voordeel dat men van deeze

band heeft, is eerstelyk een steunzel te geven van buiten in plaats van de Vrucht, die van te vooren van binnen steunde: daarom worden dan des Lyfmoeders vaten niet buiten gewoonte uitgezet en met bloed vervuld: hier van daan geen nageveën, die door deeze rekking veroorzaakt wierden: hierom geen gebrek van bloed in 't overige lichaam waar uit flauwte en zwakheid ontstond: men behoeft geen stolling van bloed in de flappe en uitgerekte Lyfmoeders vaten te wagten; want deeze vaten van buiten bekwamelyk gesteunt, zullen beter den omloop van bloed doen volharden, en daarom heeft men ook door stollen of verrotten van 't bloed geen kwaad te vreezen: het uitgestorte bloed in de holligheid van de Lyfmoeder en zelfs de nageboorte zal veel gemakkelijker geloofd worden, en de Kraamvrouw zal met minder uitstorting van bloed, en daarom ook met minder verlies van kragten, herstelt worden: alle welke zaaken uitvoeriger zullen in vervolg betoogt worden.

23. Een onkundige zou hier op met reden mogen vragen: byaldien alle deeze voordeelen volgen uit het steunen van den onderbuik, en de kwade gevolgen voortkomen uit het binden van de gewoone Sluitband, waarom dat deeze laatste dan nog

zoo lang stand houd, en heden nog byna van alle Vroedvrouwen wordt gebruikt en voor noodzakelyk gehouden? De reden hier van is Bygeloof en Onkunde. Want men maakt malkanderen wys, dat de Lyfmoeder anders na de keel zou stygen, omdat men zomtyds een dikte omtrent de keel heeft gezien en betast, welke het doorzwelgen niet alleen belette, maar zelfs de Kraamvrouw deed stikken. Het is waarlyk niet na te gaan, wat voor wonderen al worden verhaalt onder de Vrouwjtjesaangaande de Lyfmoeder. Want by aldien alles waar is, dat van de Vrouwen wordt verhaalt, zal men zekerlyk moeten besluiten dat de Lyfmoeder een levendig dier is, met verstant en zinnen begaaft, voerende een groote heerschappy in 't lichaam der Vrouwen: want, word een Vrouw ontstelt, aanstonds vliegt de Lyfmoeder na de keel: zy kan ook ruiken, want zy wordt door de reuk van Roozen, Duivelsdrek, Barnsteen en meer andere reuken wonderlyk aangedaan: zy heeft ook aderen door het gantsche lichaam verspreid, welke zy *moeraaren* noemen, deeze kunnen door zommige Vrouwen in de armen, beenen en in de zyden van 't lichaam zeer konstig ontdekt worden, deeze weten zy te stryken of vast te houden, zoo, dat daar door

de razende Lyfmoeder weder werdt gestilt. Om dan te beletten dat deeze Lyfmoeder niet na de keel vliegt, of zyn heerschappy oefent door het gantsche lichaam, dragen deeze Vrouwtjes wel zorg, dat de Sluitband ter deeg werd toegetrokken, en dat de knoop legt in de linker zyde. O dubbeld ongelukkige Vrouwen! welke door het baaren zoo zeer verzwakt, nu nog moeten dulden alle de ongemakken, welke haar door de onkunde worden toegebracht. Want al het voorgegevene is zoo baarblykelyk onwaarheid, dat het te verwonderen is, dat nog menschen gevonden werden, die hier aan geloof geven. De Ontleedkundige hebben immers getoond, dat de Lyfmoeder zoo vast vereenigt is door zyn banden, vliezen en vaten, met de omleggende deelen van den onderbuik, dat het onmogelyk is, dat zy in de keel zou kunnen komen. Al was zelfs de Lyfmoeder los, zou zy niet in de keel kunnen komen; want dan moest zy de darmen, met het darmscheil uit de weg ruimen, nevens de overige ingewanden van de buik, als maag en lever, waar toe geen kleine kragt van noden was. Dan zou zy nog de grootste hinderpaal ontmoeten, namentlyk het Middelfrif, dat de borst van den buik afscheid in twee byzondere hol-

lig-

ligheden: in dit dwarfe uitspanfel is maar een kleine opening voor de flokdarm die na de maag gaat, en een voor de holader, waar door het bloed uit de beneden deelen wordt opwaarts gevoert na het hart. Daarom moest dit middelrif van een gefcheurt worden om de Lyfmoeder door te laten, welke opening zekerlyk wel zou zyn gevonden geweest van den eenen of anderen Ontleedkundige, dat tot heden toe niet is ontdekt. Hier kan de Lyfmoeder nog niet rusten, want zy moet in de keel zyn buiten de holligheid van de borst; dat niet kan geschieden zonder de long en 't hart van plaats te doen veranderen, en zonder een opening te maken boven in de borst. Tegen alle deeze ongerymtheden stelt zig het bygeloof in de weer, houdende evenwel staande, dat de Lyfmoeder waarlyk na de keel stygt, en dat zy dezelve met de Sluitband om laag houden. Men zou deeze onkunde gemakkelyk kunnen laten in haar waarde en onwaarde, wierd daar uit geen kwaad gebruik gemaakt tot nadeel der Kraamvrouwen; maar om dat dit 'er op volgt, heb ik dienstig geoordeelt deeze verdigtzelen te keer te gaan, en te toonen, wat nadeelige gevolgen daar uit te wachten zyn, op dat yder zou mogen weten

weten wat in dit geval te doen en te laten is. Met de *Moeraaren* is het niet beter geschapen: want, wie zou zich kunnen laten verleiden, dat een oud wyf, deelen door 't gantsche lichaam verspreit, zou ontdekken, welke de beste Ontleedkundige van deeze eeuw, waar in naauwelyks een veseltjen is overgeslagen, niet kunnen vinden.

24. Wy zullen derhalven al het bygeloof laten vaaren, en zien op wat gronden men een band of steunfel moet leggen, om dat gedeelte van de buik, 't welk voor de baaring het meeste is uitgezet geweest te ondersteunen.

25. Wy vinden in alle deelen van ons lichaam, dat als zy eenige tyd gerekt zyn geweest en verlengt, dat zy dan ten eersten niet komen tot haar voorige kortheit, wanneer de oorzaak van rekking is weggenomen: daarom dringen de spieren van de onderbuik minder op de ingesloten ingewanden en vaten na de baaring, dan zy deden voor het zwanger zyn, en in het zwanger zyn voor de baaring. Al wat hinder uit deeze minder-drukking te wagten is, kan men voorkomen door het bezorgen van een steunzel, dat deeze zwakkere drukking te hulpe komt, gelykerwys geschied door deeze breede band.

26. Veelvuldige kwaalen komen uit deze mindere drukking, want alle vaten die buigzaam zyn en van binnen worden met bloed natuurlyk opgevuld, zullen zwellen, als de drukking van buiten wordt minder gemaakt, gelykerwys men ziet in het stelen van koppen, waar door de drukking van de lugt op dat deel wordt vermindert: daarom zal in de vaten van de gantsche onderbuik en Lyfmoeder meerder bloed vergadert worden als behoort te geschieden. Maar als deze deelen door een breede band bekwamelyk worden gesteunt, dan heeft men dit kwaad niet te wagten.

27. Wanneer door de toetrekkinge kragt van een vat, en van de omleggende deelen de vocht door dat vat vloeijende moet voortgestuwt worden, gelykerwys geschied in de bloedvaten van ons lichaam, dan zal de doorvloeijing vermindert worden, en zomtyds geheel ophouden, wanneer de uitwendige drukking wordt weggenomen. Daarom is het noodzakelyk dat na de Baring, als de buik niet wordt gesteunt, het bloed langzamer voortgaat door des Lyfmoeders bloedvaten, of dat het daar blyft staan.

28. Het bloed als het blyft stil staan, of als het minder word bewogen dan behoort te geschieden, begint te stollen; welk gestolt

stolt bloed, of niet, of bezwaarlyk, uit de slag-aderen in de aderen kan komen, om zoo weder te keeren na het hart: nademaal het eerst door fyne vaatjes moet gaan, eer het in de aderen komt, waar door het gestolde, of te zeer aan malkanderen hangende bloed niet kan vloejen. Deeze stolling had men niet af te wachten, wanneer door steuning van flappe en uitgerekte deelen de bloedloop geduurig was onderhouden geworden.

29. Wanneer uit een holligheid bloed of iets anders moet geloost worden door toetrekking van de zak, waar in het besloten is, en door hulp van de omleggende deelen, welke van buiten die zak drukken, dan zal dit bloed, of wat het ook mogt zyn, of niet, of bezwaarlyk daar uit kunnen gedreven worden, wanneer de uitwendige drukking wordt weg genomen, welke een deel was van de oorzaak van uitdryving. Daarom, als men uit een spons of iets anders in de eene hand genomen de vocht wil uitdrukken, dan zal men de andere hand daarom heen slaan om zoo de toedrukking te vermeerderen. Zoo doet men ook in den afgang te bevorderen; want door het drukken op de buik van buiten bekomt men meerder kracht om zich van de verharde afgang te ontlasten.

Hier-

Hierom gebeurt het veelmalen dat de nageboorte, of het uitgestorte bloed uit de holligheid van de Lyfmoeder niet kan geloost worden, nademaal na de baring van het kind, de Lyfmoeder en de buikspieren niet machtig zyn zoo veel in te krimpen, dat de nageboorte of het bloed uit de holligheid van de Lyfmoeder werdt uitgeperst, ten zy dat de buik met zoo een gezegde steuning wordt te hulpe gekomen. Uit dit gezegde kan men gemakkelyk nagaan, waarom de Ronde Spier door den Hooggeleerden Heer *Ruyfch* in de Baarmoeder ontdekt, niet voldaan heeft aan het oogmerk, dat die Heer daar in meende opgesloten te leggen, namentlyk, om de nageboorte en het uitgestorte bloed uit de Lyfmoeder uit te dryven: want deeze, voor de baaring zoo zeer verlengt, is niet machtig tot die kortheit in te krimpen, dat zy de geheele holligheid van de Lyfmoeder te niete doet, en de sluiting van de mondt der Lyfmoeder door de persing op de nageboorte dwingt open te gaan, ten zy dat de Lyfmoeder te gelyk van buiten door deeze gezegde band wordt gesteunt, welke niet kan drukken op de mond van de Lyfmoeder, welke achter het schaambeen is, en alzoo van deeze drukking bevrydt. Hierom is het noodzake-

ke.

kelyk, als de nageboorte niet aanstonts volgt, dat men de buik met deze band steunt, om alzoo de Kraamvrouw in het loozen van de nageboorte te hulpe te komen.

30. Wanneer uit flappe en opene vaten te veel bloed wordt geloofst, dan zal men deeze bloedvliet verminderen door een drukking buiten op de vaten, om dat men door drukking de holligheden, en monden der vaten vernauwt. Daarom maakt deeze band, dat de Kraamvrouwen veel minder bloed loozen, als wanneer deeze band niet wordt aangedaan: want zy belet, als bewezen is, de opvulling der vaten van de Lyfmoeder, en doet de opene mondtjes der vaten vernauwen en eerder toe fluiten. Welke zaak dient tot bewaring van 't onnodig loozen van bloed, waar door de Kraamvrouwen anders zeer verzwakt worden. Dit voordeel wordt van de Vroedvrouwen heel anders opgenomen, want zy zeggen, dat het kwaade bloed moet geloofst worden; en byaldien geen bloed genoeg word gestort, stellen zy dat het in de Lyfmoeder wordt opgehouden, en daarom veel kwaad zal doen. Met zulke verkeerde redenen is het gemakkelyk de onkundige Vrouwtes te verstrikken en te verstormen: maar als het haar lust dit we-
nige

nige na te gaan, dan zullen zy zich zoo gemakkelyk niet laten mishandelen. De eerste reden van 't kwaade bloed is voorheen al wederlegt, alwaar getoont is, dat best is, weinig bloed te loozen, mits dat het achter gelaaten bloed blyft in zyn natuurllyke vaten, 't welk bezorgt wordt door deeze band. De andere reden is de vrees van 't bloeds opfluiting in de Lyfmoeder. Brengt hier maar by de redenen, welke voorheen gegeven zyn, dat door deeze band of steuning het loozen van 't bloed en Nageboorte werdt bevordert. Daarom hebben zy een verkeerde vrees; want zonder steunzel zal veelmalen het bloed in de Lyfmoeder blyven, en door het steunen zal de loozing bevordert worden van dat bloed, dat in de holligheit van de Lyfmoeder al rede is uitgestort, en ook nootzake-lyk geloost moet worden, om dat het daar staan blyvende zal bederven en zeer veel ziekten veroorzaaken.

31. Het gebeurt veelmalen, dat na verloop van weinig dagen de Kraamvrouw wordt aangetast van een *Zog-Koorts*, zoo als zy het noemen, verzelt met walgen, verlooren eetlust, klam zweet, flauwtens en verval van krachten. Alle deeze toevallen komen zelden elders anders van voort, als dat het bloed stilstaande in de uitgerekte va-

C

ten

ten van de Lyfmoeder of in deszelfs holligheid, begint te rotten, en te bederven, welk verderf, om dat hier door het bloed dunen ſcherp wordt, met het overige rōndlopende bloed vermengt wordt. Nademaal dit volgt op de ſtilſtandt van 't bloed in de vaten of holligheid van de Lyfmoeder, zoo zyn alle aangebragte oorzaaken te beſchuldigen, welke het bloed hier doen ſtilſtaan. Deeze oorzaaken zyn eerſtelyk het ſterk toewringen van de Sluitband om de middel, waar door de te rug loop van 't bloed door de hol ader wordt belet, gelyk van te voren bewezen is. Ten anderen het niet ſteunen van die deelen, welke te zeer verſlapt zyn, zelfs zomtyds zoo zeer dat de buik hangt gelykerwys een natte zak, zoo als men gewoon is te zeggen. Daarom zyn die niet te verontſchuldigen, welke de Kraamvrouwen raden een bandt ſterk om de middel toe te wringen; en niet denken om den ſlappen onderbuik te ſteunen.

32. De Vrouwen, welke op onze raadt aanſtonts bezorgen dat de buik werdt geſteunt zullen veel minder geklontert bloed loozen, en ook veel minder *Naweën* gevoelen; want daarom klonterde het bloed, om dat het in de holligheid van de Lyfmoeder uitgeſtort ſtilſtaat, en niet kan geloofſt worden; en de mond van de Lyfmoeder
trekt

trekt zich weder toe na de geboorte, en kan ook door de weinige drukking van de Lyfmoeder en van de buikspieren, persende op het uitgestorte bloed, niet geopent worden, ten zy in deeze deelen een stuiptrekking wordt veroorzaakt, die dan met geweld de klonters uitdryft. Dit geweld geschiet niet zonder pyn en daarom worden deeze pynen Naweën genaamt, welke men zoude voorgekomen hebben, als men de stilstandt van 't bloed in de Lyfmoeder was voorgekomen, door het steunen van de buik.

33. Nog is een andere oorzaak van Naweën in de Vrouwen, wiens buik niet gesteunt is geworden, na de baaring, en welke is van kwader gevolg: wanneer door gebrek van steunen het bloed stilstaande in des Lyfmoeders vaten stolt, dan kan dit bloed door opvolgende stuiptrekking niet geloost worden, om dat het niet kan gaan door de kleine openingjes van de vaten, welke het bloed uitstorten in de holligheid van de Lyfmoeder, waarom deeze Vrouwen naweën lyden, en stuiptrekking onderhevig zyn zonder eenig voordeel. Zelfs het bloed, dat in de slag-aderen van de Lyfmoeder is blyven staan, of in eenige kleine holligheden in de substantie van de Lyfmoeder, kan mede niet overgaan in de aderen,

ren, om dat het eerst door kleine vaatjes moet doorgaan eer het uit de slagader in de ader kan komen, 't welke met gestolt bloed niet kan geschieden. Daarom het hier lang genoeg stil gestaan hebbende begint te verderven, en scherp te worden: dus door verrotting verdunt, verandert in een stinkende dunne stof, die dan geloost wordt, zoo als wy met leetwezen menigmaal hebben zien gebeuren. Of prikkende maakt pyn en stuiptrekking, welke zy opstyging van de moer noemen. Of met het bloed vermengt maakt zy een *Rotkoorts* met groot verval van krachten; welke kwaalen niet zouden zyn ontstaan geweest wanneer men door de steuning van de buik de gedurige ommeloop van bloed had in staat gehouden.

34. Dit steunen van de buik is niet alleen voordeelig in het bevorderen van de loozing der Nageboorte, en eerder fluiten van de opene mondtjes der bloedvaten in de lyfmoeder, maar is mede van groot nut om den *Afgang* te bevorderen in de Kraamvrouwen. Ik heb meenigmaal ondervonden, dat na het baren eenige dagen verliepen eer dat de Kraamvrouw den *Afgang* konde kwyt-raken, dat ik hier van heb afgeleit. De Karteldarm na het baren van zyn uitwendig steunzel berooft, kan de inhoudende vuilig-

ligheit niet voortstuuwen, deeze op mal-
kanderen gepakt, wordt zo dik en styf dat
zy zich niet laat schikken na de figuur van
den Endel-darm om geloofst te kunnen wor-
den, en om dat de buikspieren dan nog
niet genoegzaam kunnen toetrekken, zoo
blyft de vuiligheit in de Karteldarm, al-
waar zy, eensdeels door haar hardigheit,
andersdeels door haar scherpte in het op-
houden verkregen, *Buikpyn* verwekt, waar
in gemenelyk Winden worden beschuldigt,
en daarom windbrekende middelen, dog
zonder vrugt, worden voorgeschreven.
Alle deeze kwalen had men voor kunnen
komen door het bekwaam steunen van de
buik, waar door de Karteldarm zoo zeer
niet zou zyn uitgezet geworden, en de
Kraamvrouw zou veel vroeger haar gewo-
ne afgang bekomen hebben, dat ik veelma-
len ondervonden heb.

35. Behalven dit groote nut dat de Kraam-
vrouwen wordt toegebracht door deeze
band, zoo is 'er nog een ander dat niet
minder nuttig is. Daar zyn Vrouwen,
welke met een *Bloedvloeiing* fukkelen lan-
ge jaaren, zelfs na de jaaren van de gewo-
ne maantstonden, gelyk ik 'er gekent heb, die
al meerder dan seftig jaaren bereikten; deeze
vervallen eindelyk in de Teering of Wa-
terzugt en sterven. Ik heb my niet genoeg

kunnen verwonderen, waarom dat men deeze Vrouwen nog plaagt met een band sterk om de middel toegetrokken, waar door nog het weinige bloed, dat in zoodanige lichamen overig was, belet wordt uit des Lyfsmoeders aderen te rug te vloejen na het hart: by aldien de dagelykse ondervinding my niet had doen zien, dat dusdanige Vrouwen wierd geraden een band styf om de middel, en zelfs met geweld toegetrokken, te moeten gebruiken, ik zou nooit geloofd hebben dat deeze manier van behandeling in de gedachten der menschen zoude hebbe kunnen opklimmen: want wie heeft oit een band gelegd om den arm of het been boven het laat gat in een Ader, met oogmerk om het uitloopen van bloed te stuiten? en evenwel wordt dit dagelyks gedaan met groot nadeel van den lydster. Om deeze bloed vloedt te genezen worden alderlei soorten van t'samentrekkende middelen gebruikt, doch zonder vrucht. By aldien men deeze band, den gantschen Buik steunende, gebruikt, heb ik ondervonden, dat deeze vloeijing geneezen is geworden, zonder eenige inwendige middelen. In dit geval ben ik gewoon een kussentjen, met versterkende middelen gevult, op de buik te leggen en met deeze band gesteunt, te gebruiken, waar door deeze Bloedvloeijing
ge-

geneezen is, als die uit flapheid der vaten veroorzaakt wordt.

36. Gelykerwys in de natuurlyke Baring door toekrimpen van de Lyfmoeder, en persing van de trekkers der Buik, de vrucht met de Nageboorte wordt uitgedreven, zoo geschiet het ook in de *Miskraam* en het loozen van een *Zuiger* en geklontert bloed. Want als de mond van de Lyfmoeder zich los laat en de Spiervezelen zich toetrekken, zoo volgt evenwel de uitwerping niet, ten zy dat de buikspieren te gelyk werken om deeze uitwerping te bevorderen. Het is merkwaardig na te gaan hoe veel deeze uitwerping bevordert wordt door een steunzel op de buik, waar van ik groot voordeel heb gezien in *Zware baringen*, wanneer ik bevond, dat in de vlagen de buik zeer wierd opgezet, gevende my eene vrees dat misschien de lyfmoeder op die plaats mogt komen te bersten, het welke ik door een breed steunzel over de buik wonderlyk te hulpe gekomen ben: en wanneer door de haast geen gelegenheit was om met deeze band de buik van buiten te steunen, heb ik niet alleen groot gemak toegebracht door het steunen met de platte hand op het meest zwellende deel van de buik, maar heb ook bevonden dat dit steunzel zeer bevorderde de verlossing,

welke oogenschynelyk nog zoo spoedig niet zou geschiet zyn geweest.

37. Al het geen wy tot hier toe gezegt hebben van de natuurlyke baring voor en na de geboorte, dat moet men ook verstaan wegens een *Miskraam* en het loozen van een *Zuiger*, waarin deeze band mede van het zelfde nut is, en het sterk toewringen om de middel het zelfde nadeel toebrengt.

38. Om dat ik in het behandelen der Barrende en Kraamvrouwen veel wonderen gehoort heb wegens een *Zuiger*, zoo heeft het my de moeite wel waardig gescheenen hier ter plaatze een korte Verhandeling op te geven wegens dit wangedrogt, dat door Ouwde wyven en Vroedvrouwen met veel wonderwerken, uit bygeloof en verdichtzelen gesproten, is opgesiert, onder welke my het wonderbaarlykste voorkomt, dat het kan loopen en vliegen, daar het een wanschapen klomp is zonder uitwendige ledematen; en dat het weder kan kruipen in de lyfmoeder van een andere Vrouw, die by het baren tegenwoordig is, daar het geen hoeft of hersenen heeft. Hoe ongerymt dit is, zoo vindt het evenwel by eenige onnozele en lichtgeloovige geloof. Ik zal voor by gaan te zeggen wat andere Schryveren hier van gelooven, en zal maar alleen myn gedachten uiten. In den be-
gin-

ginne van zwanger zyn is de nageboorte in vergelyk tegen de vrucht veel grooter, dan in het laatste van de dragt. In deeze Moederkoek en streng, oordeel ik dat een byzondere levens beweging is, dan in de Vrucht, en in de Moeder, op de wys als men ziet in de gezaaide planten, welke in den beginne twee bladen gemenelyk te voorschyn brengen, zoo lang als de wortel niet bestendig is, maar welke bladen na die tydt verdorren, als niet behoorende tot de plant. Even eens meen ik dat het gelegen is met de Moeder koek en navelstreng, welke dienen om het voedzel te bereiden voor de Vrucht en het zelve aan en af te brengen, maar wanneer de Gylmakende ingewanden geformeert zyn, zynde als de wortelen in planten, dan worden deeze deelen onnut en versterven: waaruit volgt de nootzakelykheit dat het kind ter waerelt moet komen. Wanneer het komt te gebeuren dat in den beginne van de dracht de Vrucht sterft, maar de deelen van de Nageboorte in 't leven blyven, dan gebeurt het meesten tydt dat nevens de verrotting van de Vrucht, deeze delen van de Nageboorte verrotten, waarop nootzakelyk een miskraam volgt. Maar wanneer de Vrucht nog klein is en sterft, en door de verrotting in een dunne vocht verandert,

door de vaten van de nageboorte wort opgefborpt en weg gevoert, in dusdanig geval, verloft de Vrouw wel iets dat na een Ey gelykt zonder vrugt daar in te vinden, dat ik veelmalen gezien heb. Of anderszints als het leven in de Moederkoek blyft, en die dan verder aangroeit, dan meen ik dat hier door wordt geformeert een *Zuiger* of *Mola*, welke in de Lyfmoeder zynde vervolgens sterft, doch op een onbepaalde tydt, en dan wordt uitgeworpen. Waaruit men klaar kan opmaken, dat zoo veel Mirakelen niet kunnen worden voortgebracht door dusdanigen *Zuiger* als 'er wel van worden voorgegeven: en daar uit blykt ook klaar, dat een Vrouw niet kan verlossen van zoo een ledig Ey of van een *Zuiger*, ten zy dat zy van te vooren een Man bekent heeft. Men ziet hier ook uit dat het verlossen van een *Zuiger* veelmalen zwaarder is dan het verlossen van een welgeschapen Vrucht: omdat de Vrucht door uitsteken van de beenen en andere beweging de verlossing kan bevorderen, dat men in een Ey of *Zuiger* niet kan verwachten. Maar om dat alle verlossingen geschieden door toetrekking van de Lyfmoeder en buikspieren, en dat 'er altydt veel ruimte zonder steuning in de buik wordt gemaakt, zoo is de Steunband in al dit soort van *Ba-*
rin-

ringen even nootzakelyk en de Sluitband om de middel even nadeelig.

39. Uit dit beredeneerde kan den Lezer gemakkelyk opmaken, wat aan de Kraamvrouwen voornamentlyk na de verlossing moet gedaan worden, namentlyk de gantsche onderbuik, die door de Vrucht was uitgezet en nu van zyn uitzettende oorzaak berooft, moet zoodanig gesteunt worden, dat de daar inleggende ingewanden zoo een egale steuning hebben, als zy hadden voor de geboorte van de Vrucht. Wat voor Steunband men nu gebruikt is evenveel, als de steuning van buiten maar egaal is, en niet te sterk dat zy den omloop des bloedts zou verftikken, ook niet te slap, want dan voldoet zy niet aan het oogmerk. Ik ben gewoon, om dat het by de hand is, te gebruiken een toegevouwen Servet of klein Tafellaken, zoo breed, dat het de gantsche buik kan bevatten: deeze leg ik om het naakte lyf en laat het van vooren toespelden zoo, dat dit een bekwaam steunzel verschaft: na verloop van een uur of twee laat ik daar na zien wanneer de Kraamvrouw op het bed legt en de buik wat geslonken is, by aldien dan deeze band wat ruim is, dan laet ik hem wat nauwer aanspelden, en na de mate dat de buik dunder wordt, laat ik ook deeze band vernauwen. Ik heb meermalen met

ver-

verwondering gezien dat de Kraamvrouwen zonder deeze band, maar met de gewoone band om de middel te bed gelegd in Flaauwte vielen en op de oever van de dood gebracht wierden, maar zoo dra als dit steunzel om de buik gelegd was, en de band om de middel losgemaakt, tot haar zelfs kwamen en behouden wierden: maar by verzuim van dit steunzel en het leggen van de band om de middel in deeze flaauwte zyn gebleven, of dat zy zoo lang vloeide dat de dood daar op volgde, dat ik nog onlangs heb zien gebeuren in een Miskraam, en veelvuldige reizen in een gewoone Kraam.

40. Byaldien de Vrouwen wat mager zyn dat door het uitsteken van de heupe beenderen de buik niet genoegzaam door deeze band gesteunt kan worden, dan ben ik gewoon eerst een zacht kussentjen op de buik te leggen en dan de band daar over, op dat hier door de buik mag gesteunt werden.

41. Wanneer deeze band moet gebruikt werden in de overvloedige Stonden-vloed, dan laat ik de band vervaardigen van flinell of boomezyn; en laat die met een rygveter maken, op de wys als in de mannen een gordel om de middel wordt gemaakt, welke men een gezontheit noemt: deeze moet niet boven de heupe gelegd worden, zoo als gemeenlyk geschiet, maar over de heu-

pe beenderen heen, geheel tot aan de schaamdeelen; en, om dat deeze band na boven glyt in vrouwen die zich bewegen, moet men aan yder zyde een bandtjen hechten, dat onder de billen doorgaat, om zoo het na boven glyden te beletten. Onder deeze band ben ik wel gewoon een kuffentjen te leggen op de bloote buik met versterkende Medicynen gevult, welke veel nut toebrengen in de Onmatige vloed en in de Witte vloed.

42. Om dat ik ondervonden heb, dat de Vrouwen het meeste hinder bevinden in het opschuiven der band, daarom dien ik hier wel by te voegen, dat de band, welke om de heupe en buik gaat, aan de voorkant, daar zy de buik moet steunen, breeder moet wesen als van agteren, daar zy op de lenden legt, want als de band overal even breed is, dan zullen in de lenden rimpelen komen, en dan zal ook de band aan de voorkant wegens het buigen van de Dyen niet laag genoeg drukken.

43. Aan deezen band moet aan de onderrand vast gemaakt worden twee andere smalder bandjes, hebbende de breete van ontrent twee vingeren breed, gemaakt vier of agt dik linnen of flinel, op dat zy niet ligt rimpelen; deeze bandjes moeten

on-

ontrent van malkanderen gehegt worden, aan de onderrand van de band om de middel gaande, ter distantie van anderhalf vierendeel ellen, zoo dat yder bandjen van de midden van 't ruggegraat afstaat drie felftiende delen, waar door belet wort dat zy niet ligt zullen tuffchen de beenen infchuiven. Hier in moet men eenig vergelyk maken tegen de groote van 't lighaam, want hoe grooter de vrouwe is, hoe ook deeze bandjes wyder van malkanderen moeten gehegt worden aan de band welke om de middel gaat, en hoe de vrouwe kleinder is, hoe die ook naauwer by malkanderen moeten geplaaft worden.

44. Als deeze band om de heupen gelegd is zonder eenige plooi daar in, en zoo net van vooren aan malkanderen gehegt met haaken, veeters, bandtjes of fpelden, dat daar door de geheele buik van beneden tot boven egaal gesteunt is, dan brengt men deeze twee smalle bandjes van agteren onder de billen door na vooren, en maakt die valt aan de onder rand van de band, welke de buik dekt en steunt, om daar door te beletten dat deeze band niet na boven kan glyden of rimpelen.

45. Om dat de band, welke om de middel of heupe gaat, het geheele werk van steunen moet verrigten, daarom moet dee-

deeze wat fterker fluiten, als de twee andere bandjes, die onder de billen door gaan, welke maar alleen dienen om het opschuiven en rimpelen te beletten. Om dat in het losen van 't water en afgang geen verandering mogt toegebracht worden is het best, dat yder van die twee bandjes aan zyn eigen zyde van vooren worden vast gemaakt, maar niet kruifeling over malkanderen.

46. Na de verlossing der Vrucht volgt gemenelyk de verlossing der *Nageboorte*; maar wanneer de nageboorte aanstonts niet volgt dan is 'er een bygeloof, dat men ook geen band mag gebruiken, en de Vrouwen moeten zoo lang gemartelt worden, al zou men de Nageboorte met geweld afhalen, tot dat de Vrouw geheel verlost is. Elendige Lydereffen, die zoo worden mishandelt! want ik heb ontelbare malen gezien, dat door het afhalen van de Koek de Lyfmoeder van binnen na buiten gekeert is geworden, dat zeer gemakkelyk kan geschieden, wanneer de Koek wat vast zit, en de mond van de Lyfmoeder nog open. De Vroedvrouw zou het ook voor haar een schande rekenen, als zy niet konde ten eersten de geheele Nageboorte vertoon, daarom gebeuren hier zoo veel ongelukken. Want
by

by aldien de vrugt gebooren is, en de Koek maar eenigzints vast zit, dan kan de ontlaste Lyfmoeder, en de geleege buik zich zoo ver niet toetrekken dat zy de Koek uit kan werpen; legt men dan zulke Vrouwen te bed half verlost met een doek of das om de middel, die niets doet tot het steunen van de buik, dan kan deeze Vrouw zig niet ontlasten van de Nageboorte, en om dat de Koek hier of daar gescheiden is van de Lyfmoeder, zoo lekt uit die opene bloedvaten zoo een grote menigte bloed, dat de Kraamvrouw door gebrek van bloed in flauwte valt en menigmaalen sterft. Sluit zich de mond van de Lyfmoeder toe in deeze halve verlossing, dit bloed lekt evenwel in de holligheid van de Lyfmoeder, en daar staande klontert: onderwylen hebben de uitgerekte Lyfmoeder en verlengde buikspieren geen magt om de holligheid van de Lyfmoeder zoo veel te persen en te vernauwen, dat zy de ingeslotene Koek en gestoldt bloed kunnen uitwerpen: want eer dit geschieden kan moet de Mond van de Lyfmoeder verwydert worden, dat niet geschieden kan om dat de inkrimping van de Lyfmoeder en Buikspieren tot nog toe onmachtig zyn. Hoe meer nu in dit geval de toebinding om de middel geschiet, hoe meer bloed
dat

dat geloofd wort tot nadeel van de Kraamvrouw. Zoo draa als my zulk een geval ontmoete, dat de Nageboorte aanstonts niet wou volgen, heb ik de Kraamvrouw geraden zig na bed te begeven, en bevoelen den gantschen buik op de voorige wys te steunen, waar van ik altydt dat voordeel gehadt heb, dat de Nageboorte binnen de vier en twintig uren van zelfs geloofd is geworden, om dat door deeze steuning de vezelen van de Lyfmoeder en de buikspieren meer kracht kunnen oefenen als anderzints, wanneer zy van buiten niet gesteunt worden.

47. Deeze wys van handeling, om niet aanstonts de Nageboorte af te halen, nademaal zy afwykt van de lang geoeffende behandeling der barende Vrouwen, moet met zekere reden en proeven bevestigt worden, en op geen gezag steunen: daarom zal ik hier de reden met ondervinding gestaaft by voegen tot welzyn van de Kraamvrouwen. Het is uit de Ontleedkunde bekend, dat de Moederkoek maar alleen gehegt is aan de binnenkant van de Lyfmoeder door bloote aanraking maar geensints door een vastgroeijing, gelykerwys onze ledematen met het overige lichaam. Zoo lang als 'er levens beweging in de moederkoek is, blyft dezelve aan de binnen oppervlakte

vlake van den Lyfmoeder vast zitten, op de wys als de klim aan andere Boomen en muuren, latende zig niet gemakkelyk daar van aftrekken, zoo lang zy levendig is, of zoo men die daar van met geweld afrukt, dan blyven eenige vezelen van de klim zitten in de Boom of muur, of de deelen van de Boom of muur worden verbroken: insgelyks gaat het met de Moederkoek als die met geweld wordt afgerukt, eenige vezelen van de Koek blyven zitten in de *Por* van de Lyfmoeder die daar dan verrotten, of de Lyfmoeder wort wat gescheurt, dat ook een verzwearing veroorzaakt. Maar als men wagt tot dat de Koek verstorven is, dan werken eenige oorzaken te zamen, welke de Koek van de Lyfmoeder afduwen zonder vezelen agter te laten, of den Lyfmoeder te kwetsen of scheuren. Voor Eerst het verstorven deel kleeft veel minder aan de Lyfmoeder dan voorheen, en laat zig dan ook gemakkeliker afscheiden. Ten anderen de Bloed-loop uit de Lyfmoeders slagaderen in de Koek doet weinig kragt om de Koek van de Lyfmoeder af te duwen, zo lang als het bloed uit de Moederkoek door de navel ader wordt na het Kind gevoert; maar als deeze bloedloop belet wordt door de navel ader, gelykerwys geschiet, wanneer de navelftreng
ge-

gebonden is, dan wordt meer kragt gedaan door het bloed in de Moeders slagader om de Koek af te duwen dan voorheen. Dit is zeer gemakkelyk te verstaan en te bewyzen met de volgende proef: Laat Water gedreven worden door een kanaal, wiens eynde open is, dan zal door een gemaakt gat in de zyde van de kanaal het water met veel minder kragt doorspuiten, dan als men het eynde van die zelve kanaal dicht sluit; ook zal die kanaal veel meer gevaar loopen om te barsten als hy aan 't eynde gesloten is dan als hy daar open blyft. De Derde oorzaak is een beginnende rotting, waar door de aanklevende kragt wordt vernietigt; zoo ziet men een doode korst van zelveu afscheiden, welke men te vooren niet konde van het levendige aftrekken. Hier mag men by voegen, dat zoo aanstonts na de verlossing, de Moederkoek nog verre is van de mond der Lyfmoeder, maar als het eenigen tydt geleden is, wordt, door het inkrimpen van de Lyfmoeder en het drukken van de buik spieren, de Moederkoek tot voor de mond van de Lyfmoeder gebragt, welke dan met veel meer gemak kan weggenomen worden, dan te vooren doen zy nog verre van des Lyfmoeders mond afgelegen was.

48. Als men dit beredeneerde vergelykt met de gevolgen van het te schielyk afhalen der nageboorte, kan men met regt besluiten, dat het een groote onvoorzigtigheid is zoo haastig te wezen met het afhalen van de nageboorte. Te meer daar de ondervinding geleert heeft, dat door het schielyk afhalen der nageboorte, de Lyfmoeder wel eens door de mond van de Lyfmoeder getrokken is, en zoo het binnenste na buiten gekeert: het welke veel Kraamvrouwen van 't leven berooft heeft. Want als deeze omgekeerde Lyfmoeder niet aanstonts met de handen na binnen gebragt wordt, zullen de vaten van steunsel berooft in het uitgekomen deel overmatig opzwellen, en de mond van de Lyfmoeder zig mede toetrekken, maakt de herstelling of weder inbrenging binnen korten tydt ondoenelyk: waar op dan eerst het uitgekomen deel verftikt wordt en vervolgens versterft.

49. Tegen dit alles verzet zig de lange kwade gewoonte. Want men agt het een groot teken van kundigheid in een Vroedvrouw, dat zy weet zoo schielyk de nageboorte te bekomen: en men brengt veel ondervindingen voor den dag van kwade gevolgen, wanneer de nageboorte niet aanstonts volgde. Dit is ook waar, maar laten wy eens onderzoeken by welken ge-

gelegenheit deeze kwade gevolgen gebeurt zyn. Het is by de Vroedvrouwen een stok regel, dat men aanstonts de nageboorte moet afhalen zoo draa het Kind geboren is. Daarom moet men ook vast stellen dat de Vroedvrouw alles gedaan heeft, zelfs met geweld, wat zy heeft kunnen uitvoeren om de nageboorte te bekomen: daarom is het ook zeker, dat zy veel forse en kneufingen heeft gedaan, wanneer zy de nageboorte niet heeft kunnen krygen. Nu bestaat het verschil hier in, of de kwade gevolgen veroorzaakt zyn geworden, alleen door het blyven van de nageboorte, dat boven al is wederlegt, dan of de kwade gevolgen gesproten zyn uit de gedane verscheuring en plettering der delen. Ik meen dat men de kwade gevolgen aan deeze kwade behandeling moet toeschryven, zelfs het lang verblyf van de nageboorte: want als de mond van de Lyfmoeder gekneuft is, dan wordt die zoodanig ontstoken en gezwollen, dat de geheele opening sterk wordt toegetrokken, zoo dat, ofschoon de nageboorte al los is, zy evenwel niet geloft kan worden. Daarom de ophouding van de nageboorte toe te schryven is aan de kwade behandeling en kneufing van de mond der Lyfmoeder. Dit ziet men immers in de natuurlyke baring zonder geweld verrigt, dat eenige klon-

teren bloed gemakkelyk in vervolg geloft worden, het welke zonder ontsluiting van de mond der Lyfmoeder niet kan geschieden. Hier uit wordt met zekerheit geleert, dat men niet behoeft te vreezen voor de gedurige fluiting der mond van de Lyfmoeder, by aldien men die maar niet te veel gevergt of gekneust heeft, maar als die gekneust geworden is en vervolgens ontsloten en gezwollen, dan is het zeker te wagten, dat na het forfle afhalen van de nageboorte de Kraamzuiveringen zullen gestuit worden. Daarom is het eene groote onvoorsigtigheid de nageboorte met geweld af te halen, en het zal de barende Vrouwe veel meerder gemak wezen, dat als de nageboorte niet van zelve of met gemak wil volgen, de Vrouwe zonder afhalen van de nageboorte niet van zelve of met gemak wil volgen, de Vrouwe zonder afhalen van de nageboorte op het bed te leggen, en verwagten tot dat zy van zelve geloof wordt.

50. Tegen dit alles kan men zeggen, de Ondervinding moet men meer geloof geven als de Redeneering. De Ondervinding heeft geleert, dat als de nageboorte gebleven is, dat dan de Kraamvrouwen veel geleden hebben. Myn ondervinding van zoo vele jaaren hebben my het tegendeel geleert, ik heb nooit ongemak gesien uit het verblyf van
van

van de nageboorte, namentlyk wanneer geen geweld gedaan was om de nageboorte aftehalen, maar veelmalen heb ik zware toevallen ontmoet, wanneer de Vroedvrouw geweld gebruikt had om de nageboorte te krygen, zoo wel als de nageboorte was afgehaalt, dan als die niet te krygen was. Waarom deeze toevallen veroorzaakt zyn geworden door het gepleegde geweld, maar niet door het eenvoudig agterblyven van de nageboorte. Hierom is myn ernstige waarfchouwing tot gemak en welzyn der baarende vrouwen, dat de Vroedvrouwen dog geen geweld willen gebruiken om de nageboorte aftehalen, maar als die niet gemaklyk wil volgen, de Kraamvrouw ruste te geven en te bed te leggen, verzorgende haar buik met een steunband zoo als geleert is, wachtende tot dat de nageboorte zig van zelve aanbied: ik kan in waarheit verzekeren, dat ik in myn langdurige ondervinding nog nooit eenige kwade gevolgen gezien heb uit het laten blyven van de nageboorte, wanneer geen geweld voor af geoeffent was. Waarom zoude een Vroedvrouwe dit niet doen? het is immers voor haar zelve en voor de Kraamvrouw gemaklyk, en men heeft uit dit gemak zoo veel kwade gevolgen niet te

wagten, als uit het gewelt, dat men zomtyts moet gebruiken om de nageboorte aanstonts aftehalen.

51. Ik heb ook ondervonden dat veel minder klontersbloed geloost worden in de kraamzuivering, als ik deeze steunband gebruikte, dan wanneer de Kraamvrouwen op de gewone wys behandelt wierden. Want als de buik gesteunt is, dan wordt in de Lyfmoeder geen plaats overgelaten voor het bloed om daar stilstaande te stollen, daar anderzints ruimte genoeg zou zyn: ook wordt de Kraamzuivering zoo ligt niet opgehouden door het fluiten van de mond des Lyfmoeders, als in de gewone behandeling; om dat de gesteunde buik en Lyfmoeder meerder kracht kunnen oefenen in het ontsluiten van de toegetrokken mond der Lyfmoeder, dan geschieden kon zonder dit steunzel op gewone wys.

52. Men behoeft zich niet te bekommeren, dat men op deeze wys veel minder kraamzuivering heeft als op de gewoone wys: want wy hebben vooraf al aangetoont, dat dit bloed, dat geloost wordt zoo goed is, als het overige dat in het lichaam blyft: waarom wy ons niet behoeven te bekommeren over het weinige dat geloost wordt. Die zwaarigheid maken dat het bloed door deeze band in de Lyfmoeder wordt opgehou-

houden, zyn waarlyk in hun redeneering verbystert, want door het steunen van de buik, is het veel gemakkeliker, het bloed uit de holligheit van de Lyfmoeder te loozen, dan het is zonder dit Steunzel: daarom drukt men immers mede de buik als men bezwaarlyk kan afgaan, om de loozing te bevorderen. Het baart nog meer gerustheit, om dat de mond van de Lyfmoeder achter het schaambeene gelegen is en daarom van deeze band of steunzel niet toegesloten kan worden.

53. Onder de kwade behandelingen der barende Vrouwen, mag men ook stellen het vroeg *Verbreken van 't Water*, zoo als men dit gewoon is te noemen, of liever het te vroeg stukken breken van 't Vlies der nageboorte, waar in het water bewaart wordt, en dat zig in den beginnen van 't Kramen, als een blaas ver-toont met Water gevult. Veelen zyn gewoon of met een schaartjen, of met de nagelen, dit vlies te openen, en zoo het water te loofen, menende dat daar door het Kraamen wordt bevordert. Dog ik meen dat met dit te doen het Kramen wordt vertraagt en zwaarder gemaakt, en daarom niet moet gedaan worden, nademaal al het werk moet gerigt zyn tot voordeel en gemak van Moeder en Kind. Hierom zal ik myn reden

voorstellen gevende die over aan het oordeel van anderen of zy gewigtig genoeg zyn, om het vlies zoo lang heel te houden als mogelyk is, want als het Vlies van zelve breekt, dat is dan buiten toedoen van de Vroedvrouw.

54. De nageboorte is gemenelyk gehegt aan het boven gedeelte van de Lyfmoeder, wanneer een Vrouw begint te Kramen, dan trekt dit bovendeel van de Lyfmoeder na beneden, daarom kan de Koek en de nageboorte geen reden wezen waarom het Kind niet ter wereld zoude komen, nademaal dit deel van den Lyfmoeder de oorzaak is van het uitdryven.

55. Door het dringen van de Lyfmoeder op de nageboorte wordt de mond van de Lyfmoeder allenskens meerder geopend, en het Vlies met Water gevult maakt dan als een blaas een uitpuiling door de mond van de Lyfmoeder. Zoo lang als dit Vlies heel blyft, heeft dit gedrukte Water vermogen om zonder pyn de mond van den Lyfmoeder te verwyderen, maar als het vlies gebroken is, dan volgen deeze na-deelen. Eerstelyk het uitlopende Water kan dan de mond der Lyfmoeder niet meer verwyderen. Ten anderen het water weg-gelooopen zynde, verliest de Lyfmoeder zyn
steun-

steunzel, waarop zy drukte, waarom nog eenige tydt moet verloopen eer zy wederom genoegzaam is toegetrokken. Ten Derden als dit vlies zoo vroeg gebroken is, dan wordt het verbroken eynde na binnen getrokken, om dat het vlies inkrimpt als het van binnen niet gesteunt wordt. Waar uit deeze ongemakken volgen. Eerstelyk dit Vlies is van binnen zeer glad en met slym bezet, gevende een gemakkelyke doortogt voor het Kind, wanneer het in de geboorte mogt blyven, maar nu het weggetrokken is, verliest de barende Vrouwe dit gemak. Ten Anderen als het vlies de deelen van de geboorte dekt, dan voelt de Vrouwe geen smerte in den doortogt van de Vrugt, maar als het vlies ingekrompen is, moet het Kind schuiven over de gevoelige deelen van de geboorte, dat voor een barende Vrouwe veel smertelyker is, dan dat het Kind schoof over die zelfde deelen met zoo een glad vlies bedekt. Als deeze vogt eenige tydt uitgevloeit heeft, dan worden de deelen droog en maken daarom ook een zwaarder en pynlyker baring. Het is van binnen ook niet beter gestelt, want dan kan de Lyfmoeder zig zoo nauwkeurig sluiten om de leden van de Vrugt, dat het Kind in de Lyfmoeder beklemt zit, en niet
voort-

voort gedruwt kan worden, het welke niet konde geschieden, zoo lang als het water in de nageboorte gehouden wierd. Eindelyk moet in de gewone baring het hoofd van de Vrucht de Lyfmoeders mond verwyderen, dat in verre na zo gemakkelyk niet kan geschieden, als dat het water deeze uitsetting moest maken.

56. Ik twyfel niet, als iemand deeze opgegeven reden zonder vooroordeel na gaat, of hy zal met my moeten toestemmen, dat het best is zoo lang het vlies heel te houden als het mogelyk is: want als het vlies heel blyft, zal het neder geperste water de mond des Lyfmoeder zoo zeer verwyderen, dat het hoofd van de Vrucht, zonder eenig geweld te doen, in de mond van de Lyfmoeder kan nederzakken, in welken tydt door het voortzetten van de Vrucht en toekrimpen van de Lyfmoeder en buikspieren, het vlies wel zal gebroken worden, en daarom aanstonts het Kind gebooren worden: daar men in het ontydig afloopen van 't water een zware baring te wagten heeft.

57. Hier by zouden nog verscheiden behandelingen in zware baringen gevoegt kunnen worden, als ook het verder gebruik van deezen Sluitband in 't aftappen van 't water in de waterzugtige, maar

maar om dat myn oogmerk maar geweest is het kwalyk gebruik van de gewone Sluitband aan te wyzen, en een beter steunzel in plaats te stellen, als ook eenige kwade handelingen in Kraamvrouwen, door onkunde ingesloopen, en tot een bestendig gebruik aangenomen, te wederleggen en te verbeteren, meen ik dat hier mede aan het gezegde oogmerk voldaan is, en wensche dat het veel gemak en voordeel aan het gemeen zal toebrengen.

E Y N D E.

maar om dat mijn oornick naar gewest
 is die salige gebruk van de gewone
 schied van te weten, en een betel
 tegeestel in plaats te stellen, als ook een-
 ke koge handelingen in kinsten worden,
 door oornick ingelopen, en tot een be-
 stend, alomtegenwoordig, te worden
 leucht en te verbeeten, maar ik dat hier
 in de van het koge oornick voldaan is,
 en welke dat het veel gebruk en voor-
 deel van het gebruk zal oekeringen.

F Y N I S

